אברהם העברי, אב האומה

[א] "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב, ד) אל תקרי 'בהבראם' אלא 'באברהם'. "בזכותו של אברהם" (בראשית רבה יב, ט; מדרש תהלים, ק"ד הרים הגבוהים).

ג' מעלותיו –

שאלה א – במה זכה אברהם יותר מיצחק ויעקב, ואף יותר ממשה רבינו?
שאלה ב – מניין שָׁאַב אברהם אבינו את כוחותיו העצומים?
שאלה ג – מדוע ניסה לשנות את כל העולם ולהשפיע עליהם בפעולות כה נמרצות?

כתב תלמידו של רמח"ל: "זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי משאר כל המחשבות... ויבקש בלבבו, מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם? מה עשה משה רבינו? מה עשה דוד משיח ה', וכל הגדולים אשר היו לפנינו? ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא, וטוב לו".

מענה לשאלה הראשונה -

[ב] מה יחודו של אברהם אבינו? שמו "אברהם העברי" ודרשו חז"ל: "כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד" (בראשית רבה מב, ח). כלשון הרמב"ם (בהקדמתו להל' עבודה זרה) "אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד **<u>עמודו של עולם והוא אברהם אבינו</u>**:
(ג) כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה והיה תמיה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד? ולא יהיה לו מנהיג? ומי יסבב אותו? כי אי אפשר שיסבב את עצמו! ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטפשים, ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים והוא עובד עמהם ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבונתו הנכונה וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו. **<u>וידע שכל העולם טועים</u>**...
כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרן והתחיל לעמוד **<u>ולקרוא בקול גדול לכל העולם</u>**, ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל

העולם, ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר, וממלכה לממלכה, עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר 'ויקרא שם בשם ה' אֵל עולם'. וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו, עד שיחזירהו לדרך האמת; עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה".

מענה לשאלה שניה -

[ג] ביאר הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק נא) שהאבות לא היו מסיחים דעתם מהבורא, אלא כל מחשבותיהם היו דרוכות כיצד לשרת אותו, כיצד להפיץ בעולם דיעה אמתית, כיצד לחיות חיים אלוהיים. "היו עם זאת מתעסקים בהנהגת בני אדם, והגדלת הממון והטיפול ברכוש. וזה ראיה שבשעת אותם המעשים היו עושים אותם באבריהם, לא יותר, ודעתם מלפני ה' לא תסור.... כלומר אפילו בעת רעיית הצאן ועבודת האדמה והנהגת הבית, היתה כל תכליתם להתקרב לפניו יתעלה... וכל תכליתם מופנית כלפי הפצת יחוד השם בעולם, והנחית בני אדם לאהבת ה' יתעלה".

[ורמב"ן הזכיר זאת בדבריו על דברים יא, עב].

מענה לשאלה שלישית -

כיצד הגיע אברהם אבינו לדרגא רוממה זו? עונים חז"ל שהיה חוקר גדול בטבע העולם, וכלשון רמב"ם בהל' יסודי התורה (פ"ב ה"ב):

"והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול... וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא [עצמו] בריה קטנה, שפלה אֶפֶלָה, עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות וכו' וכו'. כמו שאמרו חכמים בענין אהבה "שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם" (ראו שו"ת רמב"ם, מהד' בלאו, סי' ק"נ).

נזכיר כאן שתים דוגמאות מניין לנו לדעת כי הקב"ה ברא את העולם.

[א] כאשר אדם נפצע, אוי ואבוי אם כל דמו של הנפצע יצא ממנו, אלא יש חומר בדם המגליד הפצע "תרומבו-פלסטין", והפציע מתרפא!

[ב] ואם האדם אכל מאכל המזיק לו, ויגרום לו זיהום במעיו, הוא או מקיא, או משלשל החוצה. ובזה הוא ניצול.

[ג] ואם הוא מתחלק בעת ירידתו מדריגות, יש לו תגובה ספונטנית [=מיידית] שידיו מושטות למעקה והוא תופש איזון וניצול מחבטות.

[ד] והעולם נהנה מקרני השמש, המאירים לעולם, מזינים את הצמחים, מחממים את מזג האויר. וגם מסודר כי בלילה שיש חושך, הלבנה והכוכבים יאירו את דרכו.

"ואהבת את ה' אלוהיך" (דברים ו, ה) "אֱהָבֵהוּ על כל הבריות. כאברהם אביך כענין שנאמר 'ואת הנפש אשר עשו בחרן'. (ספרי, ואתחנן, ז).

מענה לשאלה הרביעית -

"וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם, וְנִבְרְכוּ בוֹ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ" (בראשית יח, יח).
ודרשו על כך בירושלמי (עבודה זרה פ"ב ה"א):
"אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם, ומה טעם? 'ואברהם הָיֹה <u>יהיה</u>', "יהיה" מניין שלשים. פעמים שרובן בבבל ומיעוטין בארץ ישראל, פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל. **סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ**".

כל אחד ישאל את עצמו, מה הוא עשה ללכת בעקבותיו של אברהם, להיות דומים לאבינו הקדמון?
[א] להיות עקביים וקשה-עורף מול עולם של בורים שאינם מכירים את האמת.
[ב] להיות כל מעשינו חדורים הכרה של "שויתי ה' לנגדי תמיד".
[ג] להשפיע על שאר הברואים, להציל אותם מהפסדם, לרומם אותם. להחדיר בהם הכרת האמת.

כתב ה"חזון איש" (אגרות, ח"א פסקא לו) "אין כל עצב בעולם למי שמכיר אור האורות של האמת!".